

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วม และปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของสตรี ที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ใช้รูปแบบการวิจัย 2 รูปแบบ คือ

- 1. การวิจัยเชิงปริมาณ
- 2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ อาสาสมัครสาธารณสุขที่เป็นสตรี ในพื้นที่ตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอศรีราชา พบว่า มีอาสาสมัครสาธารณสุขในตำบลบางพระ ที่เป็นสตรีจำนวน 310 คน

ตารางที่ 1 จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุขใน ตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี

หมู่บ้าน	จำนวนอาสาสมัครสาธารณสุข		จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	
1	-	27	395
2	4	30	1,619
3	6	36	612
4	4	20	937
5	6	16	311
6	-	52	2,481
7	4	18	602
8	1	13	402
9	3	11	1,486
10	15	58	1,503
11	6	25	405
12	-	4	177
รวม	49	310	10,930

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการศึกษา โดยนำแบบสอบถามไปสอบถามประชากรที่ใช้ในการศึกษา และจัดให้มีการสนทนากันระหว่างผู้วิจัยกับประชากรในลักษณะถาม – ตอบ โดยตรง (direct interview) หากมีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจในคำถามใด เพื่อให้ประชากรสามารถทำความเข้าใจได้ทันที และตอบแบบสอบถามได้อย่างถูกต้อง จากนั้นจึงนำข้อมูลจากแบบสอบถามดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ต่อไป

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวน 310 ชุด เพื่อสอบถามประชากรที่ใช้ในการศึกษา ในพื้นที่ตำบลบางพระ จังหวัดชลบุรี สำหรับแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นมาจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวกับการวิจัย เอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยโครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทั่วไป ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ อาชีพ รายได้ของครอบครัว สถานภาพในชุมชน ระยะเวลาในการเป็นอสม. ประสบการณ์ในการฝึกอบรม นโยบายและกลไกของรัฐที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและแบบเติมคำ จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในงานอาสาสมัครสาธารณสุข โดยจะแบ่งข้อคำถามเป็น 4 ด้าน ได้แก่

- การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ จำนวน 3 ข้อ
- การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนงาน จำนวน 2 ข้อ
- การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ จำนวน 1 ข้อ
- การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

รวมข้อคำถามทั้งสิ้น 9 ข้อ

ลักษณะคำถามเป็นแบบ 2 ตัวเลือก ถ้าตอบ “เคย” จะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบ “ไม่เคย” จะได้ 0 คะแนน

โดยใช้เกณฑ์แบ่งระดับดังนี้

คะแนน 0.00 - 0.33 = ระดับต่ำ

คะแนน 0.34 - 0.67 = ระดับกลาง

คะแนน 0.68 - 1.00 = ระดับสูง

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ลักษณะคำถามเป็นแบบเติมคำ จำนวน 2 ข้อ

4. การหาความเที่ยงตรงและทดสอบความเชื่อมั่นของข้อมูลเครื่องมือ

4.1 การหาความเที่ยง (validity) ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างเครื่องมือ (แบบสอบถาม) ขึ้นเอง โดยศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ รศ.ดร.ชัยวัฒน์ ปัญญา นงเพ็ญพร กันหารี และอาจารย์ ชวดี ลักณาวิระ พิจารณาตรวจสอบความชัดเจน ความถูกต้องของการใช้ถ้อยคำภาษา และความเที่ยงตรงของเนื้อหาที่ต้องการวัด (content validity) หลังจากนั้นนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มประชากรของการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

4.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม ซึ่งใช้วิธีวัดความสอดคล้องภายใน (internal consistency) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC+ (statistical package for the social sciences version PC) ซึ่งผลการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นแบบวัดปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสตรีที่เป็นอาสาสมัครสาธารณสุขในการส่งเสริมสุขภาพมีดังนี้

แบบวัด

ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

- การมีส่วนร่วมของ อสม.

0.76

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) คือ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (μ) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เพื่ออธิบายปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม และการมีส่วนร่วมของสตรีในงานอาสาสมัครสาธารณสุข

5.2 สถิติอนุมาน (inferential statistics) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (chi-square test)

6. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ทำการประมวลผลข้อมูลด้วย คอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC+ (statistical package for the social sciences version PC) โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ดังนี้

6.1 ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ถูกต้อง ตรงตามที่กำหนดไว้ทุกประการ หากพบว่าแบบสอบถามชุดใดไม่สมบูรณ์ ก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้ที่ยกรอกแบบสอบถามชุดนั้น ซึ่งผู้วิจัยสามารถเก็บแบบสอบถามจากประชากรได้ครบ 100% แต่เนื่องจากในส่วนที่ 4 ส่วนใหญ่มีผู้ที่ตอบคำถามในส่วนนี้น้อยมาก ผู้วิจัยจึงไม่สามารถ นำวิเคราะห์ข้อมูลได้

6.2 จัดทำคู่มือลกรหัส และลกรหัสในแบบฟอร์มการลกรหัส (เปลี่ยนข้อมูลที่ได้มาเป็นตัวเลข)

6.3 ป้อนข้อมูลจากแบบสอบถามลงโปรแกรมประมวลผล SPSS เพื่อประมวลผลทางสถิติ

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. การเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (quota sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามจำนวนหมู่บ้านในตำบลบางพระ 12 หมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน และบุคลากรสาธารณสุขจำนวน 3 คน คือ เจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัยในตำบลบางพระ แห่งละ 1 คน (ตำบลบางพระมีสถานีอนามัยทั้งหมด 3 แห่ง) แต่เนื่องจากในช่วงเวลาที่ทำการเก็บข้อมูลผู้วิจัยสามารถสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ได้เพียง 2 คน เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่าง ส่วนอีก 1 คนไม่สามารถนัดหมายเวลากันได้ ผู้วิจัยจึงตรวจสอบข้อมูลจากบุคลากรทั้ง 2 คนแทน

2. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลในระยะแรก คือ การเข้าสู่พื้นที่การศึกษา โดยผู้ศึกษาได้เข้าไปทำความรู้จักกับเจ้าหน้าที่ในสถานีอนามัยที่ทำหน้าที่ดูแล และคอยให้การสนับสนุนการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุข ระยะที่สอง คือ การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง โดยการสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจึงเริ่มสัมภาษณ์ในลักษณะเจาะลึกเป็นรายบุคคล โดยผู้วิจัยเดินทางไปพบกลุ่มตัวอย่างที่บ้านและหาโอกาส สถานที่ที่มีความเหมาะสมและสะดวกต่อการพูดคุย ก่อนเริ่มทำการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาจะย้ำถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตลอดจนขออนุญาตทำการบันทึกคำพูดและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ และใช้การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นการพูดคุยในเรื่องทั่วไป ด้านความเป็นอยู่ในชุมชน ด้านเศรษฐกิจและการทำงาน พร้อมกับซักถามถึงสิ่งที่ยังสงสัย และการสังเกต (observation) แบบไม่มีส่วนร่วมในระหว่างการประชุมประจำเดือนของอาสาสมัครสาธารณสุข

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interview) ตามแนวคำถามที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ โดยขอคำปรึกษาแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์นี้ และสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันเองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทำให้ผู้วิจัยทราบข้อมูลได้อย่างเจาะลึกและชัดเจน ในการสัมภาษณ์ได้สัมภาษณ์ตามแนวคำถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

4. การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว จะนำข้อมูลที่ได้มาทำการทดสอบความเที่ยงตรง โดยใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation technique)

เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความถูกต้องหรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาในการศึกษาได้ และทำการยืนยันความเชื่อถือได้ (reliability) ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ ที่ศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้องโดยการให้เจ้าของข้อมูลอ่านข้อมูลพร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ จึงจะใช้ทั้งส่วนของข้อมูลพื้นฐานที่ได้วิเคราะห์มาแล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล (analyzing data) ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เน้นที่เนื้อหาตามปรากฏในข้อความ พิจารณาจากเนื้อหาโดยไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความหรือความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง หรือความหมายระหว่างบรรทัด โดยการวิเคราะห์เนื้อหาในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1. มีความเป็นระบบ 2. มีความเป็นวัตถุวิสัยและอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี เพื่อให้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นไปในทิศทางเดียวกันและสะดวกในการอธิบายผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in - depth interview) โดยการเลือกตัวแทนอาสาสมัครสาธารณสุขและบุคลากรสาธารณสุข เพื่อให้สามารถเข้าถึงปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในมิติต่าง ๆ พิจารณาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่จริง และเข้าใจถึงระบบสังคมของพื้นที่ที่ทำการศึกษา (สุรางค์ จันทวานิช, 2540, หน้า 2 - 3) นำเนื้อหาที่ได้มาสรุปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับผลการวิจัยที่ได้ ซึ่งจะให้เห็นภาพของการวิจัยในครั้งนี้ดียิ่งขึ้น